

Sygn. akt III CSK 213/19

POSTANOWIENIE

Dnia 21 maja 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jacek Grela

w sprawie z wniosku J. K.
przy uczestnictwie L. C. i J. C.
o dział spadku i zniesienie współwłasności,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 21 maja 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej uczestników
od postanowienia Sądu Okręgowego w T.
z dnia 21 marca 2019 r., sygn. akt I Ca (...),

odrzuca skargę.

UZASADNIENIE

Przedmiotem postępowania o dział spadku po J. K. i zniesienia współwłasności jest gospodarstwo rolne położone w B. o łącznej pow. 4,68 ha, składające się z niezbudowanych działek nr: [...]86, [...]017, [...]019, [...]581, [...]582, [...]579, [...]071, [...]397 oraz działki nr [...]355, na której znajdują się zabudowania mieszkalno-gospodarcze. Współwłaścicielami ww. nieruchomości są obecnie: wnioskodawca J. K. w 5/6 części oraz uczestniczka L. C. w 1/6 części.

W toku postępowania uczestniczka L. C. podniosła zarzut zasiedzenia 5/6 części należących do J. K. w nieruchomościach objętych wnioskiem.

Sąd Rejonowy w B. postanowieniem wstępnym z dnia 8 października 2018 r. stwierdził, że L. C. nabyła przez zasiedzenie z mocy prawa z dniem 1 stycznia 2013 r. prawo własności nieruchomości położonej w B. o łącznej pow. 4,68 ha,

składającej się z niezbudowanych działek nr: [...]86, [...]017, [...]019, [...]581, [...]582, [...]579, [...]071, [...]397 oraz zabudowanej działki nr [...]355, której stan własności uregulowany został aktem własności ziemi wydanym przez Naczelnika Gminy w B. nr (...) oraz postanowieniami Sądu Rejonowego w B.: z 17 lutego 1999 r. sygn. Ns (...) o stwierdzenie nabycia spadku po J. K. oraz z 14 maja 2014 r. sygn. Ns (...) o stwierdzenie nabycia spadku po I. K. - w udziale wynoszącym 5/6 części w miejsce J. K..

Postanowieniem z 21 marca 2019 r. Sąd Okręgowy w T. zmienił postanowienie Sądu Rejonowego w ten sposób, że wniosek oddalił.

Uczestnicy L. C. i J. C. wnieśli od postanowienia z 21 marca 2019 r. skargę kasacyjną. Wartość przedmiotu zaskarżenia określili na kwotę 91 000 zł.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Konieczność wydania postanowienia wstępnego w tzw. sprawach działowych zachodzi wówczas, gdy niezbędne jest rozstrzygnięcie co do samego składu masy podlegającej podziałowi i rozliczeniu. Stwierdzenie zasiedzenia składnika masy jako sposób pierwotnego, a nie pochodnego nabycia prawa własności wyklucza możliwość objęcia go podziałem i eliminuje obowiązek rozliczeń między następcami prawnymi osób, którym przysługiwał on uprzednio. Z art. 688 k.p.c. w zw. z art. 618 § 2 i 3 k.p.c. wynika nie tylko, że w postępowaniu o dział spadku sąd jest uprawniony do ustalenia składu majątku spadkowego, lecz ponadto, że w czasie trwania tego postępowania sąd jest wyłącznie właściwy do rozstrzygnięcia sporu między uczestnikami postępowania co do tego, czy konkretny przedmiot majątkowy należy do spadku. Spory o własność w rozumieniu art. 688 k.p.c. w zw. z art. 618 § 1 k.p.c. wynikają m.in. z podniesionego w postępowaniu o dział spadku przez jednego ze spadkobierców zarzutu, że nabył rzecz należącą do spadku na własność przez zasiedzenie. Jest to sprawa o „prawo własności” w rozumieniu art. 618 § 1 k.p.c., która mieści się w pojęciu sporu o to, czy pewien przedmiot, w tym i nieruchomość, należy do spadku w rozumieniu art. 685 k.p.c. (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 16 grudnia 2011 r., V CSK 24/11, niepubl. i z 26 marca 2002 r., IV CKN 38/01, niepubl.). Rozstrzygnięcie w tym przedmiocie

nadal jest, mimo wstępnego charakteru orzeczenia, postanowieniem co do istoty sprawy wydanym w sprawie z zakresu prawa rzeczowego.

Od postanowień sądu drugiej instancji wydawanych w sprawie o zniesienie współwłasności albo w sprawie o dział spadku rozstrzygających spory przewidziane w art. 618 § 1 k.p.c. skarga kasacyjna nie przysługuje, jeżeli wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż kwota określona w art. 519¹ § 4 pkt 4 k.p.c. (obecnie kwota ta wynosi 150 000 zł; por. niepublikowane postanowienia Sądu Najwyższego: z 26 września 2002 r., III CK 227/02, z 14 grudnia 2007 r., III CZ 56/07, z 29 października 2009 r., III CZ 44/09, z 20 listopada 2009 r., II CSK 385/09, z 14 stycznia 2010 r., IV CZ 112/09, z 26 sierpnia 2010 r., II CSK 229/10, z 7 grudnia 2012 r., III CSK 288/12, z 23 października 2013 r., III CZ 38/14, z 28 stycznia 2016 r., III CZ 62/15 oraz postanowienie z 26 kwietnia 2001 r., II CZ 13/01, OSNC 2001, nr 12, poz. 181).

Dotyczy to także wypadku, w którym chodzi o postanowienie sądu drugiej instancji rozstrzygające spór co do nabycia własności rzeczy przez zasiedzenie przez współwłaściciela lub współspadkobiercę, gdyż spór taki należy do kategorii sporów o własność w rozumieniu art. 618 § 1 k.p.c. Reguła ta obejmuje także sytuację, w której - z mocy art. 618 § 2 k.p.c. - nastąpiło przekazanie sądowi rozpoznającemu sprawę o zniesienie współwłasności lub sprawę o dział spadku wcześniej wszczętej, odrębnej sprawy o stwierdzenie nabycia własności rzeczy przez zasiedzenie. Jest to konsekwencją faktu, że spory o własność, które są rozstrzygane na podstawie art. 618 § 1 k.p.c., albo które zostały przekazane zgodnie z art. 618 § 2 k.p.c., tracą swoją samodzielność i stają się częścią sprawy o zniesienie współwłasności lub o dział spadku, co rozciąga się także na kwestię dopuszczalności skargi kasacyjnej (por. niepublikowane postanowienia Sądu Najwyższego: z 13 stycznia 2017 r., III CZ 59/16; z 25 stycznia 2018 r., IV CZ 105/17 i z 18 października 2018 r., IV CZ 46/18).

Rozwiązanie powyższe nie narusza prawa do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji) i zasady równości wobec prawa (art. 32 ust. 1 Konstytucji). Konstytucyjne prawo do sądu nie zawiera w sobie gwarancji dostępu do skargi kasacyjnej, a równość wobec prawa nie jest naruszona, skoro sytuacja, w której spory o własność są

załatwiane w odrębnych postępowaniach, jest odmienna od tej, w której zostają one skomasowane w postępowaniu o zniesienie współwłasności lub o dział spadku w celu zapewnienia kompleksowego orzeczenia o wzajemnych prawach i obowiązkach współwłaścicieli lub współspadkobierców (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2001 r., II CZ 13/01, OSNC 2001, nr 12, poz. 181).

Z tych względów Sąd Najwyższy odrzucił skargę na podstawie art. 398⁶ § 3 k.p.c.